

Peter Harry Carstensen

Forord

aus:

Archive zwischen Konflikt und Kooperation
Arkiver mellem konflikt og samarbejde

75 Jahre deutsch-dänisches Archivabkommen von 1933
75 år dansk-tysk arkivoverenskomst af 1933.

Herausgegeben von
udgivet af

Rainer Hering, Johan Peter Noack, Steen Ousager und / og Hans Schultz Hansen (Landesarchiv Schleswig-Holstein / Statens Arkiver i Danmark)

S. 11–12

Impressum

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet unter <http://dnb.d-nb.de> abrufbar.

Die Online-Version dieser Publikation ist auf den Verlagswebseiten frei verfügbar (*open access*). Die Deutsche Nationalbibliothek hat die Netzpublikation archiviert. Diese ist dauerhaft auf dem Archivserver der Deutschen Nationalbibliothek verfügbar.

Open access über die folgenden Webseiten:

Hamburg University Press – <http://hup.sub.uni-hamburg.de>

Archivserver der Deutschen Nationalbibliothek – <http://deposit.d-nb.de>

PURL der Gesamtausgabe:

http://hup.sub.uni-hamburg.de/purl/HamburgUP_LASH95_Archive

ISBN 978-3-937816-59-3 (Printversion)

ISSN 1864-9912 (Printversion)

© 2008 Hamburg University Press, Verlag der Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg Carl von Ossietzky, Deutschland

Covergestaltung: Atelier Bokelmann, Schleswig, Deutschland

Produktion: Elbe-Werkstätten GmbH, Hamburg, Deutschland

<http://www.ew-gmbh.de>

Inhaltsverzeichnis / Indholdsfortegnelse

Grußwort	7
<i>Ministerpräsident des Landes Schleswig-Holstein Peter Harry Carstensen</i>	
Forord	9
<i>Ministerpräsidenten for landet Schleswig-Holstein Peter Harry Carstensen</i>	
Forord	11
<i>Den danske kulturminister Carina Christensen</i>	
Grußwort	13
<i>Die dänische Kultusministerin Carina Christensen</i>	
Vorwort der Herausgeber	15
<i>Rainer Hering, Johan Peter Noack, Steen Ousager und Hans Schultz Hansen</i>	
Udgivernes forord	19
<i>Rainer Hering, Johan Peter Noack, Steen Ousager og Hans Schultz Hansen</i>	
Arkivoverenskomsten med Tyskland 1933 og dens forhistorie	23
<i>Hans Kargaard Thomsen (København)</i>	
Das Archivabkommen mit Deutschland 1933 und seine Vorgeschichte	59
<i>Hans Kargaard Thomsen (Kopenhagen)</i>	
Die Folgen des deutsch-dänischen Archivabkommens von 1933 im Landesarchiv Schleswig-Holstein: Vom Nutzen für die Benutzung	101
<i>Malte Bischoff (Schleswig)</i>	
Den dansk-tyske arkivoverenskomst af 1933 og dens betydning for benyttelsen af Landesarchiv Schleswig-Holstein	113
<i>Malte Bischoff (Slesvig)</i>	

Inhaltsverzeichnis / Indholdsfortegnelse

Hvordan benytter man akterne fra Statsarkivet i Kiel i Rigsarkivet og Landsarkivet for Sønderjylland? 125

Hans Schultz Hansen (Aabenraa)

Wie benutzt man die Archivbestände, die aus dem Staatsarchiv Kiel stammen und sich im dänischen Reichsarchiv sowie im Landesarchiv für Nordschleswig befinden? 131

Hans Schultz Hansen (Apenrade)

Anhang

Das deutsch-dänische Archivabkommen von 1933
Den dansk-tyske arkivoverenskomst af 1933 137

Programm des Festaktes
Program for jubileumsfestligheden 145

Autoren- und Herausgeberverzeichnis
Fortegnelse over forfattere og udgivere 147

Veröffentlichungen des Landesarchivs Schleswig-Holstein 149

Forord

Forretningsføreren for „Gesellschaft für Schleswig-Holsteinisch-Lauenburgische Geschichte“, den berømte professor Georg Waitz, nedfældede i sin årsberetning for året 1845/46 følgende hjertesuk: „fyrstearkiverne har haft en omskiftelig skæbne og er i dag for størstepartens vedkommende fjernet fra deres hjemstavn.“ De af Waitz så stærkt savnede dokumenter til den slesvig-holstenske historie blev nemlig opbevaret i Gehejmearkivet i København. Waitz indrømmede dog fordrageligt, at de gamle dokumenter altid beredvilligt var blevet stillet til rådighed for historieforskningen. Hvorfor så dette hjertesuk?

Baggrunden var den fælles, omskiftelige dansk-tyske historie i al sin mangfoldighed. Den var resultatet af de politiske, økonomiske og sociale livsvilkår, som landet og dets indbyggere igennem århundreder var undergivet. Arkiver fastholder og spejler historien i kildemateriale fra alle tidsperioder. Men kilderne må ordnes, udforskes og sluttelig også formidles. Det er i denne overordnede sammenhæng, man altid må forstå landet Slesvig-Holstens og kongeriget Danmarks historie, som gennem mange århundreder var tæt sammenvævet. Danske konger var i deres egenskab af hertuger over Holsten i ganske særlig grad inddraget i det sydlige nabolands politiske skæbne. Forvaltningens og retssystemets dokumenter, skrivelser og domme befandt sig i de respektive forvaltningers og domstoles arkiver i Danmark eller i de fra Danmark forvaltede områder af Slesvig-Holsten.

I løbet af det 19. århundrede blev de politiske forbindelser mellem Kongeriget og Hertugdømmerne rystet i deres grundvold af en forandret og skærpet national bevidsthed på begge sider. Alligevel var det muligt at indgå de første aftaler om udlevering af arkivalier. Der skulle dog gå yderligere fire årtier, før det problem, som professor Waitz klagede over, var fuldstændigt løst. Efter mange års hårde forhandlinger blev der den 15. december 1933 indgået en aftale om udveksling af historiske arkivalier mellem Danmark og Slesvig-Holsten.

Den fulde betydning af dette skridt kan først forstås, når man sammenligner med tilsvarende sager i vore dage. På konferencer inden for rammerne af UNESCO forsøger f.eks. Indien at få dokumenter fra de britiske arkiver; det tidligere Belgisk Congo gør krav på arkivalier i Bruxelles og mellem- og

sydamerikanske stater forhandler med Spanien om arkivalier vedrørende deres selvstændighed og statsdannelse for mere end 150 år siden.

Dén slags problemer løste Danmark og Slesvig-Holsten allerede for 75 år siden! Landesarchiv Schleswig-Holstein er på samme måde som arkiverne på den danske side de pågældende landes „hukommelse“. De er bindeled mellem fortiden, nutiden og de historiske forskningsinstitutioner. I dag kan arkiverne tilbyde så fuldstændige samlinger som muligt som den bedste forudsætning for videnskabelig forskning. Også på arkivområdet plejes på denne måde den gensidige forståelse og det gode naboskab. Disse gode forbindelser er et storartet symbol på den kraft, der udgår fra et samarbejde, der er grundlagt på tillid.

Også på alle det politiske og samfundsmæssige livs andre områder er der igennem årtierne vokset et venskab frem, der er stærkt nok til at bearbejde også de mere pinefulde faser i vor fælles historie i fællesskab. De ting, der engang delte vore lande og deres beboere, den historiske gæld, der tyngede på dem, er i dag konverteret til forpligtelse og inspiration for det dansk-tyske samarbejde; gælden er blevet en fremtidskapital, der allerede nu kaster gode renter af sig!

I dag lever vi som direkte naboer så godt med hinanden, som naboer overhovedet kan. Dør om dør i det europæiske hus – og det er åbne døre, der benyttes flittigt! Det viser ikke blot den omfattende økonomiske udveksling og de mangfoldige kulturelle og videnskabelige forbindelser. Den vej, vore to lande er slået ind på i dag, er en fælles vej – og vi har samme bestemmelsessted.

Peter Harry Carstensen

Ministerpræsident for landet Slesvig-Holsten

Oversættelse: René Rasmussen, Landsarkivet for Sønderjylland